

Oslo, 21. september 2004

Høring – Utkast til veiledning IAS 19 Employee Benefits

Vi viser til Norsk RegnskapsStiftelses brev av 22.06.2004 Høring: Utkast til veiledning IAS 19 Employee Benefits. Den Norske Aktuarforening, heretter kalt Aktuarforeningen, avgir med dette høringsuttalelse til utkast til veiledning IAS 19 Employee Benefits, heretter kalt veiledningen.

Aktuarforeningen er en frittstående, uavhengig profesjonsforening som er åpen for alle som har aktuarutdannelse, og personer med tilsvarende kvalifikasjoner. Foreningens formål er å fremme utøvelsen av aktuarfaget og medlemmenes felles interesser slik dette er nærmere utdypet i formålsparagrafen. Ved siste årsskifte hadde foreningen 240 medlemmer. Praktisk talt alle aktuarer som har arbeidet med forsikringsfaglige spørsmål noen år, er medlemmer av foreningen.

Vi vil først gi våre kommentarer til de enkelte punkter i veiledningen. Til slutt har vi noen kommentarer til veiledningens omfang, deretter vil vi foreslå to nye punkter som vi mener bør være med i veiledningen.

Diskonteringsrente

Norge er i den situasjon at kravet i IAS-standarden om "deep market" for "high-quality corporate bonds" ikke eksisterer. I tillegg har obligasjoner i norske kroner utstedt av den norske stat en maksimal varighet på ti år. Det er midlertid andre aktører (andre utenlandske statslignende enheter) som i dag utsteder obligasjoner i norske kroner som dermed må kunne gå inn under definisjonen av "norske statsobligasjoner" slik den er benyttet i IAS-standarden. Problemet er at det er pr i dag ikke eksisterer et "deep market" for slike obligasjoner.

Aktuarforeningen er usikker på om det skal legges inn "kreditrisikopremier" hvis man først har fastslått at statsobligasjoner skal benyttes. Slik vi har forstått standarden må man holde seg til den yield-kurven som er valgt, men det åpnes ved "durasjonsmismatch" opp for å "ekstrapolere markedrentene langs yieldkurven".

I tillegg til manglende "deep market" for bedriftsobligasjoner har man problemet med at durasjonen på statsobligasjoner i Norge er for kort, slik at man er nødt til å ekstrapolere langs yieldkurven.

Etter hva Aktuarforeningen kan forstå, så inneholder ikke en slik ekstrapolering noen "credit risk adjustments", ekstrapolering er bare en "duration adjustment".

Dersom man allikevel vurderer "credit risk adjustment of government bonds" med referanse til FRS 17 i England, så er det etter vårt syn mest gjennomtsiktig å gå til swap-markedsrenter. Disse rentene gir etter vårt syn det mest konsistente uttrykk for hva som er "credit risk

adjusted government bond interest rates” i Norge, selv om swap-markedet ikke er et ”bond market”.

Aktuarforeningen ber derfor om en vurdering av om man ved å åpne for å estimere et slikt ”risikopåslag” som ikke følger direkte av standarden skal innsnevre valgmulighetene til å gjelde swaprentene. Dette ville i det minste skape mindre rom for vurderinger på et område som er i ”standardens grenseland”. Alternativt kan det ovenstående gå som argument for at bruken av swaprenter er ”en fornuftig tilnæringsmetode”.

Swaprentene (”yield-to maturity”) er daglig kvotert i flere norske aviser og den angir den fastrente man får ved å bytte en flytende rente med fast. Det er norske banker som er deltagere i dette markedet, evt. andre aktører med kredittverdighet eller kredittsikring på AA-nivå. Swaprentene er altså ikke dannet ved prising av obligasjoner, men er like fullt et ”obligasjonslignende marked”. Markedet er ”deep” for inntil 10 års varighet. Fra 10 til 20 år er det en del handler. Det stilles også daglig priser for swaps inntil 30 års varighet.

Sett på denne bakgrunn mener Aktuarforeningen at swaprentekurven synes å være det desidert beste valg av kurve for fastsettelse av diskonteringsrente i Norge og mener at dette bør nevnes spesifikt i veiledningen.

Uføreytelser

Vi er tilfreds med det som anses som hovedkonklusjonen, nemlig at man skal kunne behandle uføreytelsen som en del av ”post-employment benefits” iht. IAS 19.

Etter samtaler med RegnskapsStiftelsen ble vi bedt om å komme med en redegjørelse av hvilke spesielle situasjoner man kommer opp i i Norge rundt hvordan uførepensjon blir behandlet.

Når det gjelder dødsfallsytelsene, så har det vært diskusjoner hvorvidt ektefellepensjon ved død som aktiv skal regnes som en ”other long term” eller ”post-employment”. Aktuarforeningen legger til grunn at det nå er enighet om at dette er en ”post-employment”. Nedenunder fremkommer imidlertid argumenter for å se dem som ”other long-term” i enkelte situasjoner.

Vi vil her beskrive de ulike situasjoner som vi mener kan oppstå i Norge, med forslag om regnskapsmessig behandling av disse.

Disse forslagene er sterkt motivert av ønsket om enkel behandling for bedrifter som gir uttrykk for at de ønsker en enkel verden. En streng vurdering tilsier vel at det i Norge kan være vanskelig å unngå ”full beregning” uansett om bedriften har naturlig premie eller ikke.

De fleste pensjonsordningene i Norge er kombinerte ordninger med uførhet, alderspensjon og premiefritak ved uførhet. Mange ordninger inneholder i tillegg dekninger ved død (ektefelle- og/eller barnpensjon). I en kombinert ordning vil det som hovedregel ved utmelding av ordningen utstedes en fripolise også for uførepensjonen.

Slike ordninger er vel det som angis som ”kombinerte ordninger” hvor man regner alle forpliktelser samlet, som ”defined benefit post-employment benefits”.

Unntak 1: naturlig premie på uførepensjon eller dødsfallsytelser.

Situasjon 1:

Enkelte aktører tilbyr ovenstående ”pakke”, men med den forskjell at det er ”naturlig premie” på uførepensjon (eller ektefellepensjon?). Etter vårt syn er dette fremdeles en ”kombinert ordning”, fordi reservene for løpende uførepensjonister ligger sammen med andre reserver. Det er således ikke lett å splitte pensjonsmidlene i hva som tilhører uførepensjonen og hva som tilhører alderspensjonen, selv om det ikke er reserveopptjening på uførepensjon. Alle midlene er knyttet til samme kontrakt med samme premiefond, overskuddsdeling osv. Vi mener at det i ikke bør være forskjell på beregningsmetodikken for denne type ordninger og kombinerte ordninger.

Situasjon 2:

Hvis uføreytelser med ”naturlig premie” dekkes i en separat kontrakt, vil det være lettere å behandle uføreytelsetene etter standardens angivelser, altså som en ”other long-term employment benefit”.

Finansieringen fra bedriftens side vil i utgangspunktet være å betale årets premie. Imidlertid vil alle uførepensjonister ligge igjen i kontrakten, slik at de for eksempel følger med resten av forsikringsytelsene ved flytting. Det vil også foregå overskuddsdeling i disse kontraktene, med oppbygging av tilleggsavsetninger og økning av pensjonsytelsene for uføre.

Vår konklusjon er at løpende uførepensjoner må behandles på samme måte enten man er i situasjon 1 eller situasjon 2.

Unntak 2: alderspensjon er ”defined contribution”, uførepensjonen er med eller uten reserveoppbygging, og med premiefritak for innskuddspensjonen

Her vil uførepensjonen føres som en ”other long-term employee benefit”. Når det gjelder premiefritaksdelen, så er det vel i utgangspunktet naturlig å se på denne som defined contribution. Imidlertid er det mye som taler for å legge premiefritaket sammen med resten av uførepensjonen.

Dersom det er reserveoppbygging av uførepensjonen, så er det vel mye som taler for å benytte seg av standard metoder, altså behandle dette som ”defined benefit uten amortisering av estimatavvik”. Dette fordi ”the benefit” dersom den ansatte slutter er en ”post-employment benefit” avhengig av ”length of service”. Det vil vel som veiledningen antyder ikke være hensiktsmessig å verdsette retten til fripolise og årlig risiko for uførhet for seg.

Dersom det er såkalt ”naturlig premie”, så bør både uførepensjon og premiefritak behandles på samme måte som i Unntak 1/Situasjon 2 ovenfor.

Avtalefestede pensjonsordninger (AFP)

Vi er tilfreds med hovedkonklusjonene, nemlig at både egenandel og ”felles utgifter” skal kostnadsføres som ”defined post employment benefits”.

Vi gir uttrykk for forsiktig pessimisme i forhold til om LO/NHO-ordningene vil være i stand til å gjøre tilfredsstillende beregninger, slik at nødvendigheten av en ”plan B” er åpenbar.

Periodisering av forpliktelser:

Vi ber om at behandling av periodisering i punktene 38 og 39 vurderes på nytt. Vi er av den oppfatning at disse punktene kan være feil behandlet. Vi viser i den sammenheng til eget notat og møter.

Vi mener at den nåværende måten å beregne og periodisere AFP-forpliktelser er den ”hensiktsmessig mest korrekte”, altså å periodisere forpliktelsen fra siste ansatt dato frem til forventet uttak.

Ved å introdusere sannsynlighet for frivillig avgang, samt uttakstilbøyelighet, har bedriften gjort slik standarden krever. Når selve ytelsen spesifikt regnes på bakgrunn av hele tjenestetiden i bedriften, bør forpliktelsen periodiseres over hele ansettelsestiden.

Planendring med tilbakevirkende kraft

Vi har her lite å innvende på innholdet. I den endelige formen bør det imidlertid fastslås at planendringer i ordninger som administreres etter lov om foretakspensjon normalt vil ”veste” umiddelbart, slik at dette vil være hovedregelen. Se også våre kommentarer i ”Pensjoner og første gangs implementering av IFRS”.

Pensjonsmidler – definisjon og måling

Forsikrede ordninger:

Forslaget om å medta forsikringsselskapets kursreserver (eller ”kursreguleringsfondet”) fullt ut er etter vårt syn ikke rimelig. Ved en realisering av kursreserver vil forsikringsselskapet antagelig foreta eieruttak, noe som gjør at kursreserven må anses som til en viss grad fordelt mellom forsikringstakerne og eierne. Etter nytt lovforslag skal ikke bedriftene ha rett på sin andel av kursreguleringsfondet ved flytting.

Det er minst to måter å måle verdien av bedriftenes pensjonsmidler i et livselskap:

- ved å fastsette virkelig markedsverdi eller
- ved å benytte flytteverdien av kontrakten som en ”markedsverdi” i seg selv.

Når det gjelder virkelig markedsverdi på pensjonsmidlene tilhørende en forsikringskontrakt i et livsforsikringsselskap, så er det langt flere ting enn kursreservene som spiller inn. Man har anleggsreserver, goodwill samt en mengde andre poster. I tillegg er det børsverdien av forsikringsselskapet, som gir et uttrykk for egenkapitalens markedsverdi, samt kravet om ”existence solely to fund or pay”.

Vi mener at det er svært vanskelig å måle markedsverdien av midlene tilhørende en forsikringskontrakt som noe annet enn den oppgitte flytteverdien i henhold til kontoutskriften.

For estimering av forventet avkastning legger vi til grunn at man må kunne ta med et syn på hvorvidt eksistensen av ufordelte kursreserver vil gi en forventet høyere avkastning enn dersom disse ikke eksisterte. Dette vil særlig være aktuelt dersom ny lov vedtas der kursreguleringsfondet ikke lenger er del av flytteverdien.

Pensjonskasser:

Når det gjelder konklusjonen at egenkapitalen i en pensjonskasse ikke skal regnes som pensjonsmidler, så mener vi at det i gitte situasjoner kan være hensiktsmessig å åpne opp for muligheten for å kunne klassifisere egenkapitalen som pensjonsmidler.

I standardvedtektene for pensjonskasser § 7-5 går det frem at en pensjonskasse skal benytte egenkapitalen til å dekke underskudd, eventuelt etter at tilleggsavsetninger og sikkerhetsfond er benyttet. Overført overskudd til kjernekapitalen fra tidligere års drift skal anvendes før innskutt kjernekapital.

Etter hva vi kan forstå, så vil egenkapitalen i pensjonskasser etter innføringen av IAS39 rapporteres til "virkelig verdi". Dette bryter med dagens tradisjon for en del bedrifter, der egenkapitalen i pensjonskasser ofte rapporteres som anleggsmidler.

Vi mener allikevel at det for mange bedrifter i Norge med egen pensjonskasse vil være slik at det er uheldig med et regnskapsmessig skille mellom egenkapital og pensjonsmidler.

Arbeidsgiveravgift

Vi er ikke enige i den foreslått behandlingen av arbeidsgiveravgiften.

Etter vårt syn er det svært betenkelig å skulle ta inn og vise arbeidsgiveravgift som en del av "nettopensjonsbalansen", for usikrede og sikrede pensjoner. Man kan tenke seg at staten endrer satsen for arbeidsgiveravgift. Ved den foreslåtte behandling vil dette medføre et estimatavvik som kan bli vanskelig å forklare for analytikere og investorer innenfor rammene av IAS 19.

Vårt forslag er at både driftspensjoner og fonderte pensjoner i utgangspunktet regnskapsføres netto. Dersom arbeidsgiveravgift skal vises som en integrert del av pensjonsregnskapet, så bør det etter vårt syn allikevel være mulig å holde alle regnskapsmessige effekter som følge av arbeidsgiveravgift utenom de ordinære regnskapene.

Dette kan gjøres ved å sette opp et "skyggeregnskap" for arbeidsgiveravgift for deretter å konsolidere de separate regnskapene, altså behandle arbeidsgiveravgift som en separat plan.

Pensjoner og første gangs implementering av IFRS

Vi har her ingen sterke innvendinger mot den foreslåtte løsningen. Når det gjelder regnskapsføringer, mener vi at det bør presiseres at de fleste planendringer antagelig må justeres i likhet med resten av balansen.

oOo –

Omfanget:

Aktuarforeningen mener at Norsk RegnskapsStiftelse har berørt de vesentlige temaer vedrørende tilpasning av, innføring av og videre behandling av regnskapsstandarden IAS 19 for norske bedrifter.

Vårt inntrykk er at det er gjort et grundig arbeid med å kartlegge særegenheter ved norske forhold både på aktivasiden og passivasiden, og at utkastet går langt i å beskrive fremgangsmåten der IAS 19-standarden kan eller må tolkes.

Vi mener at rekkefølgen på punktene bør endres slik at man først behandler de antatte "hovedregler for Norge" og deretter behandler spesialtilfeller.

Som et eksempel kan nevnes behandlingen av uførhet. Det må antas at de fleste vil følge punkt 18, som derfor bør komme først i behandlingen av uførhet.

Aktuarforeningen forutsetter at beregningene for regnskapsåret 2004 i sin helhet kan gjennomføres i samsvar med den norske regnskapsstandarden for pensjonskostnader - NRS6. Vi er klar over at dette vil medføre at det i forbindelse med innføringen av den nye standarden i 2005 vil bli nødvendig å utføre en ny beregning for 2004.

Forslag til to nye punkter i veiledningen

Vi mener det er behov for presisering av eventuelle forskjeller mellom gammel og ny standard. Av den grunn foreslås to nye punkter i veiledningen, behandlingen av kostnader forbundet med administrasjon av pensjonsordningene og hvilket måletidspunkt eller beregningstidspunkt som skal benyttes for midler og forpliktelser.

Kostnader

Det er forskjellig praksis i den regnskapsmessige behandlingen av kostnader i dagens NRS6-rapporteringer. Kostnader blant annet relatert til forvaltning av pensjonsmidler og til administrasjon av forpliktelsene.

Ved fastsettelse av forventet avkastning i regnskapsstandarden er det vanskelig å finne ut hvorvidt bedriftene tar hensyn til kostnadene ved fastsettelse av denne.

Enkelte bedrifter betrakter de årlige kostnader som innbetales til forsikringsselskapet eller pensjonskassen som "ikke betalt inn til pensjonsordningen" og fører disse enten som en egen post i NRS6-regnskapet eller fører dem andre steder i regnskapet.

Vi mener av den grunn at det er nødvendig å fastslå i veiledningen at alle kostnader ved forvaltning/administrasjon skal tallfestes som en prosentandel av de forvaltede midlene, for deretter å gjøre et slikt fradrag i forventet avkastning.

Således skal alle "normale" innbetalinger til forsikringsselskapet eller pensjonskassen som ikke er innbetaling av egenkapital eller ansvarlige lån, betraktes som innbetalinger til pensjonsformål.

Med vennlig hilsen
Den Norske Aktuarforening

Anne Grete Steinkjer
(Formann)